

vroeger...

Modelformulier van dr. J.H. Adriani

tekst: Liny Bruijnzeel

"Er is misschien wel geen werk, dat de geesten van goed en kwaad in de menschen zoo zeer wakker roept als dat der armenverzorging." Zo begint het hoofdstuk 'De techniek van het onderzoek' in een boek ter ondersteuning van de opleiding van maatschappelijke werkers uit 1940.

De auteur, dr. J.H. Adriani, omschrijft het werk van de armenverzorging als "hoogst moeilijk en verantwoordelijk werk, dat de uitnemendste gaven van verstand en hart vereischt." Waarom? Omdat soep en kledingstukken uitleiden rond kerstmis weliswaar "weldadig" oogt, maar

volgens de auteur een noodlottige werking kan hebben op het zelfrespect van de behoeftigen en weerd voorbij gaat aan hun wezenlijke noden. Daarom is een grondig onderzoek, alvorens tot hulpverlening over te gaan, volgens Adriani hard nodig. De tijd is voorbij dat armenbezoekers alleen de economische toestand vaststellen. Nu moeten ook de lichamelijke en geestelijke gesteldheid, deugden en ondeugden, verlangens en capaciteiten van hulpbehoevenden in kaart worden gebracht.

Adriani is er voorstander van dat werkers dit doen aan de hand van een formulier: het dwingt

om nauwkeurig en gestructureerd te werken en geen dingen over het hoofd te zien. Wat moet er allemaal op het formulier worden ingevuld? In ieder geval gegevens omtrent de burgerlijke stand. Deze moet de werker vooraf bij het bevolkingsbureau opvragen. Dat borgt de juistheid en beperkt het aantal vragen bij het eerste contact met het gezin. "Het stellen van een menigte vragen is voor beide partijen onaangenaam; het bederft de stemming en geeft aan het eerste onderhoud iets stroefs en ongedwongens. De bezoeker moet daarbij niet met zijn boekje in de hand talrijke gegevens noteren, maar bij de eerste kennismaking reeds nauwkeurig de samenstelling van het gezin kennen", aldus Adriani. Verder zijn gegevens nodig omtrent de kerk waartoe het gezin behoort, met het oog op mogelijke kerkelijke weldadigheid. Ook de scholen van de kinderen zijn van belang. Want de onderwijzer kan iets zeggen over geregeld schoolbezoek, gedrag en verzorging van kinderen en daarmee zicht bieden op opvoeding en tucht in het gezin. Daarnaast moeten de werkgevers van man, kinderen en eventueel vrouw en het verdiende loon worden gevraagd en gecheckt. Verder moeten de inkomsten

van andere weldadigheidsinstellingen worden ingevuld en gecontroleerd, en ook inkomsten uit invaliditeits-, weduwen- of wezenpensioenen. En er moet gecontroleerd worden of er wel geregeld premie wordt betaald of zegels worden geplakt om in de toekomst geen recht op verzekeringen mis te lopen.

Verder vraagt het formulier naar beleningen en schulden, niet alleen om de huidige toestand te beoordelen maar ook het leengedrag in het verleden. Vervolgens moeten op het formulier de vaste uitgaven van het gezin worden genoteerd, zodat duidelijk wordt hoeveel inkomen er overblijft voor wisselende uitgaven als voeding, kleding, verlichting en verwarming. Ook moet de wijze waarop het huis bewoond wordt, worden beschreven. Dit om in het oog lopende gebreken (gebrek aan meubilair of overbevolking) snel aandacht te kunnen geven. Verder vraagt het formulier om een indruk over de gezondheidstoestand: heerst er tuberculose, ontvangt het gezin geneeskundige hulp?

Alhoewel de werker de voorbedrukte vragen op het formulier met de grootste zorgvuldigheid moet beantwoorden, zijn ze slechts bedoeld om 'de uitwendige zijde', de economische kant van de aanvrager te schetsen. Waar het volgens Adriani echt om gaat is de psychologische kant. Daarvoor is langdurige omgang met het gezin zelf nodig; én bepaalde gaven van de werker om de juiste inschatting te maken en niet te snel te oordelen. "Een vuil huis is niet altijd een teken van armoede; armoede kan heerschen in een huis waar alles proper is. Een werkgever kan de man lui noemen. Maar een beginnende psycholoog kan de oorzaak van deze indolentie zijn." In het uiteindelijke rapport moet alles samenvatten, aldus Adriani: "Een levend beeld moet worden gegeven, dat tot ons spreekt, belangstelling inboezemt, een perspectief opent. Duidelijk moet uitkomen welke hulp hier noodig is; waar de aanknopingspunten liggen voor samenwerking met andere instellingen; welke gelegenheden zich bieden voor opbouwend werk." Hopelijk biedt het Digitaal Klantdossier ruim zestig jaar na Adriani's Voorlezingen de huidige werkers ook de tijd en ruimte om diepgaand met klanten te praten en een integraal plan op te stellen en uit te voeren. *

Bron: dr. J. H. Adriani, Voorlezingen over Armenzorg en Maatschappelijk werk (NV G.J.A. Ruys Uitg. Mij. Zutphen, 1940)

Vroeger...

De rubriek 'Vroeger' trekt een parallel tussen het werk van sociale diensten in het heden en verleden. Deze keer: hoe bepaal je wat iemand die bijstand aanvraagt nodig heeft? Tegenwoordig brengt het Digitaal Klantdossier (DKD) de hoeveelheid feitelijke vragen terug tot een minimum en komt tijd vrij voor een goed gesprek met de klant. Zestig jaar geleden werd hier ook al over nagedacht. Maar toen waren er nog geen computers.